

ВІЙСЬКОВІ АДМІНІСТРАЦІЇ ЯК ТИМЧАСОВІ ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ У СКЛАДІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Дулгер В. В.

У статті розглядається питання належності військових адміністрацій до державних органів у складі сектору безпеки й оборони України. Військові адміністрації можуть утворюватися на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України і здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Розглядається поняття «сектор безпеки й оборони», який є системою органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних і розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України. Указується, що військові адміністрації – це тимчасовий захід з елементами військової організації управління, тому досліджуються управлінські аспекти військової сфери. У висновку вказується, що об'єктом військового управління в мирний час є сектор безпеки й оборони, а у разі введення воєнного стану або у воєнний час – також інші сфери діяльності, де застосовуються військові методи управління, зокрема в організації діяльності військових адміністрацій. Визначено, що заходи правового режиму воєнного стану можна умовно розділити на такі, що методами військового управління регулюють: застосування військової сили, фінансово-економічні відносини на певній території, використання матеріально-технічного потенціалу, організацію цивільно-військових відносин, обмеження політичної активності, а також деяких конституційних прав і свобод, нормативно-правову базу, яка визначає діяльність установ, організацій та громадян на території, на якій діє воєнний стан.

Військові адміністрації, які утворюються на територіях, на яких введено воєнний стан, є складовою частиною системи органів державної влади, а їхня діяльність полягає в цілеспрямованому впливі на організацію діяльності на певній території в інтересах успішного й ефективного вирішення поставлених перед ними завдань. За своїм правовим статусом ці тимчасові органи є органами розпорядниче-виконавчими.

Ключові слова: військові адміністрації, сектор безпеки й оборони, правовий режим воєнного стану, військове управління.

В статье рассматривается вопрос о принадлежности военных администраций к государственным органам в составе сектора безопасности и обороны Украины. Военные администрации могут образовываться на территориях, на которых введено военное положение, для обеспечения действия Конституции и законов Украины и осуществления мер правового режима военного по-

ложения, обороны, гражданской защиты, общественного порядка и безопасности, охраны прав, свобод и законных интересов граждан. Рассматривается понятие «сектор безопасности и обороны», который является системой органов государственной власти, Вооруженных Сил Украины, других законных воинских формирований, правоохранительных и разведывательных органов, государственных органов специального назначения с правоохранительными функциями, сил гражданской защиты, оборонно-промышленного комплекса Украины, деятельность которых находится под демократическим гражданским контролем и в соответствии с Конституцией и законами Украины по функциональному назначению направлена на защиту национальных интересов Украины от угроз, а также граждане и общественные объединения, добровольно участвующие в обеспечении национальной безопасности Украины. Указывается, что военные администрации – это временная мера с элементами военной организации управления, поэтому исследуются управленческие аспекты военной сферы. В заключении указывается, что объектом военного управления в мирное время является сектор безопасности и обороны, а при введении военного положения или в военное время – и другие сферы деятельности, где применяются военные методы управления, в том числе и в организации деятельности военных администраций. Определено, что меры правового режима военного положения можно условно разделить на такие, которые методами военного управления регулируют: применение военной силы, финансово-экономические отношения на определенной территории, использование материально-технического потенциала, организацию гражданско-военных отношений, ограничения политической активности, а также некоторых конституционных прав и свобод, нормативно-правовую базу, которая определяет деятельность учреждений, организаций и граждан на территории, на которой действует военное положение.

Военные администрации, которые образуются на территориях, на которых введено военное положение, являются составной частью системы органов государственной власти, а их деятельность заключается в целенаправленном воздействии на организацию деятельности на определенной территории в интересах успешного и эффективного решения поставленных перед ними задач. По своему правовому статусу эти временные органы являются органами распорядительно-исполнительными.

Ключевые слова: военные администрации, сектор безопасности и обороны, правовой режим военного положения, военное управление.

The article deals with the issue of the military administrations belonging to state bodies within the security and defense sector of Ukraine. Military administrations may be formed in territories where martial law is imposed to ensure the operation of the Constitution and laws of Ukraine and the implementation of measures of the legal regime of martial law, defense, civil

Дулгер В. В., 2018

protection, public order and security, protection of the rights, freedoms and legitimate interests of citizens. The concept of "security and defense sector" is considered, which is a system of state authorities, the Armed Forces of Ukraine, other legitimate military formations, law enforcement and intelligence agencies, state special-purpose bodies with law enforcement functions, civil defense forces, the military-industrial complex Ukraine, whose activities is under democratic civilian control and, in accordance with the Constitution and laws of Ukraine, for its functional purpose, appearing on the protection of national interests of Ukraine of threats, as well as citizens and public associations, voluntarily participating in the national security of Ukraine. It is indicated that military administrations are a temporary measure with elements of the military organization of management, therefore, the managerial aspects of the military sphere are investigated. In conclusion, it is indicated that the object of military administration in peacetime is the security and defense sector, and when martial law is introduced or during wartime, other areas of activity where military methods of administration are applied, including organizing the activities of military administrations. It was determined that measures of the legal regime of the military situation can be divided into those that regulate the methods of military administration: the use of military force, financial and economic relations in a certain territory, the use of material and technical potential, the organization of civil-military relations, restrictions on political activity, and certain constitutional rights and freedoms, the legal framework that determines the activities of institutions, organizations and citizens in the territory in which it operates ennoe position.

The military administrations that are formed in the territories where martial law has been imposed are an integral part of the system of state bodies, and their activity consists in purposefully influencing the organization of activities in a certain territory in the interests of successfully and effectively solving their tasks. According to their legal status, these temporary bodies are administrative-executive bodies.

Key words: military administrations, security and defense sector, legal regime of martial law.

Постановка проблеми та її актуальність. 26 листопада 2018 р. Верховна Рада України на позачерговому засіданні затвердила введення воєнного стану в країні у зв'язку з агресією Росії в Керченській протоці. Воєнний стан вводиться від 14:00 26 листопада строком на 30 діб до 26 грудня 2018 р. Воєнний стан було введено в областях, що межують із Росією та непідконтрольним уряду Молдовою регіоном (так званою «Придністровською молдавською республікою»), зокрема у Вінницькій, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Одеській, Сумській, Харківській, Херсонській, Чернігівській областях та внутрішніх водах України Азово-Керченської акваторії.

Необхідність введення воєнного стану була зумовлена наявною небезпекою широкомасштабного вторгнення в Україну збройних сил Російської Федерації на тлі окупації Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та частини Донецької та Луганської областей, загрозою державному суверенітету та незалежності України, її територіальній цілісності.

Водночас Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» передбачалося приведення у готовність до виконання завдань за призначенням в особливий період із введенням ступеня «Повна готовність» визначених об'єктів єдиної державної системи цивільного захисту, її функціональних і територіальних підсистем. Оголошення воєнного стану має сприяти такому: мобілізації необхідних сил і засобів для відсічі збройної агресії; веденню політичної, економічної, збройної та інших

видів боротьби для запобігання агресії, відбиття нападу та розгрому агресора; координації зусиль усіх органів державної влади та управління, громадських організацій і населення країни для відсічі збройної агресії та завдання такої шкоди противнику, що примусить його відмовитися на умовах, які відповідають інтересам країни, від подальшого ведення бойових дій.

Також указом було визначено необхідність обласним, Київській міській державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування утворити ради оборони та забезпечити сприяння військовому командуванню в запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану.

Водночас відповідно до ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII, на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації. І хоча за інформацією, яку поширило військове командування України, підстав для того, щоб вводити військові адміністрації, не було, тобто в усіх населених пунктах сільські, селищні, міські ради та (або) їхні виконавчі органи в повному обсязі здійснювали покладені на них Конституцією та законами України повноваження, а фактів саморозпуску або самоусунення від виконання своїх повноважень, або їх фактичного невиконання, або припинення їхніх повноважень не зафіксовано, водночас необхідність наукового дослідження функціонування військових адміністрацій як складників сектора безпеки й оборони України заперечень не викликає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі є лише поодинокі дослідження, які тою чи іншою мірою стосуються проблем управління військовою організацією в особливих умовах, а саме роботи В.М. Александрова [1], В.Ю. Богдановича [2], В.В. Говорухи [3], П.О. Демчика [4], С.О. Кириченка [5], С.М. Нечхаєва [6], П.І. Процика [7], І.С. Руснака [8], А.І. Семенченка [9], Г.П. Ситника [10], В.І. Слуговіна [11], В.О. Шамрая [12]. Окремо варто виділити ґрунтовну роботу професора С.О. Кузніченка «Адміністративно-правовий режим воєнного стану», в якій з'ясовано закономірності становлення та розвитку інституту адміністративно-правового режиму воєнного стану, розроблено й обґрунтовано практичні рекомендації щодо подальших напрямів розвитку теорії цього інституту [13]. Але взагалі військова організація держави не отримала належного наукового висвітлення. На думку науковців, нагальним є створення програми розвитку сектора безпеки і оборони, розроблення положення про діяльність кожного суб'єкта сектора. Ними мають бути визначені основні принципи подальшого розвитку сектору безпеки та оборони, сфери їхньої діяльності, функції та повноваження всіх їхніх суб'єктів, також і в особливих умовах для захисту національних інтересів України від воєнних загроз будь-якого характеру [14].

Поза увагою залишається розгляд самої теорії воєнної організації, концепція її розвитку, чинників, що впливають на її зміст і структуру, а також проблеми управління її складниками під час виконання особливих завдань у період запровадження правових режимів надзвичайного та воєнного стану.

Також відповідно до ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» законодавець запровадив поняття «сектор безпеки і оборони», який є системою органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних і розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України. Аналізуючи розділ VI «Прикінцеві та перехідні положення» того ж Закону, можна дійти висновку, що терміном «сектор безпеки і оборони» було замінено термін «воєнна організація держави», який, відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV (втратив чинність), є сукупністю органів державної влади, військових формувань, утворених відповідно до законів України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем з боку суспільства та безпосередньо спрямована на захист національних інтересів України від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII визначає «організацію, повноваження і порядок діяльності військово-цивільних адміністрацій, що утворюються як тимчасовий вимушений захід з елементарної військової організації управління (підкреслення – В. Д.) для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі відсічі збройної агресії Російської Федерації, зокрема в районі проведення антитерористичної операції, що не має на меті зміни та (або) скасування конституційно закріпленого права територіальних громад на місцеве самоврядування».

Саме тому треба звернутися до дослідження управлінських аспектів військової сфери. Увагу науковців варто привернути до формування концепції сектора безпеки та оборони як підсистеми держави. Особливо вагомими для суспільства є наукові напрацювання, що дають змогу зблизити військове та цивільне управління, зробити сектор безпеки і оборони більш відкритим і контрольованим для суспільства.

Виклад основного матеріалу. Проблема ефективного військового управління ніколи не втрачала своєї актуальності, тим більше у зв'язку з удосконаленням сил і засобів збройної боротьби. Вона стала ще актуальнішою і висунулася в теперішній час на перший план. Уникнути фатальних помилок в управлінні, ціна яких в умовах воєнного стану або воєнного часу незмірно зростає, можна тільки в одному випадку – якщо взяти за основу теорію управління, загальні закономірності і принципи науки управління.

Управління в людському суспільстві існувало споконвіку. Уже в первісному суспільстві необхідно було організовувати, планувати і контролювати видобуток і створення запасів їжі, будівництво житла, охорону племені, а також передавати знання, уміння, навички, традиції і звичаї. Цими функціями в суспільстві займалися певні категорії людей: вожді, старійшини, воєначальники, жерці. Згодом процеси управління стали дедалі більш організованими і відокремленими, у них включалися великі групи людей, що здійснюють спеціальні функції управління дер-

жавою, армією. Сократ, аналізуючи діяльність управлінців у різних сферах, говорив про те загальне, що становить основу їхньої праці: «Головне завдання – поставити потрібну людину на потрібне місце і домогтися виконання своїх вказівок».

Суттєвий внесок у розвиток управлінської думки зробив італійський державний діяч Ніколо Макіавеллі. Він, зокрема, говорив: «Багато хто вважає, що дехто з государів, яких уважають мудрим, славою своєї зобов'язані не собі самим, а добрим породам своїх підлеглих, але думка ця є хибною. Оскільки правило, яке не знає винятків, говорить: государю, який сам не має мудрості, марно давати добрі поради» [15, с. 115]. Управління виділилося в самостійну галузь людських знань лише наприкінці XIX ст. Більш інтенсивно наука про управління почала розвиватися з початку XX ст.

На сучасному етапі розвитку військової науки теорія військового управління виділилася у відносно самостійну галузь знань, яка має свої фундаментальні і прикладні аспекти. Вона повною мірою використовує досягнення загальної теорії управління, одночасно будучи складовою частиною військової науки. Військова наука розробляє свою теорію військового управління, змістом якої є закони і закономірності, принципи, функції, форми і методи цілеспрямованої діяльності людей у процесі управління. Теорія озброює фахівців у галузі управління професійними знаннями щодо створення систем управління і здійснення управлінської діяльності, уміннями прогнозувати, планувати і здійснювати процес управління в різних умовах, оцінювати його ефективність. Необхідною умовою формування теорії військового управління як самостійної прикордонної галузі знань є визначення її предмета, завдань і місця в системі військово-наукових знань. При цьому визначити предмет теорії військового управління можна лише на основі глибокого проникнення в сутність військового управління.

Досліджуючи в рамках свого предмета управлінську діяльність, теорія військового управління обґрунтовує свої висновки з урахуванням теоретичних положень суспільних, природничих і технічних наук. Однак не правильно було б уважати, що теорія військового управління лише об'єднує різні розділи інших наук. Зв'язок теорії військового управління з іншими науками є діалектичним. Теорія військового управління, творчо використовуючи досягнення цих наук, у свою чергу ставить нові завдання, пов'язані з вирішенням проблем управління різними елементами військової організації. Теорія військового управління розглядає і досліджує свій предмет із різних взаємопов'язаних між собою сторін. Основними аспектами, на основі яких розглядається і аналізується військове управління, є політичні, організаційні, економічні, технічні, соціологічні, психологічні та правові аспекти. Структурно в теорії військового управління можна виділити її основи, які є загальними для інших її складових. Самостійними розділами в неї входять: теорія управління збройними силами; теорії управління видами і родами збройних сил; теорія управління військами (силами); теорії управління іншими елементами військової організації [16].

Виділення таких розділів у самостійні зумовлено тим, що під час утворення систем більш високого рівня виявляються нові закономірності, що відображають сутність цих систем, їхні цілі, критерії, завдання та функції. Закономірності та принципи, які були притаманні системам більш низького рівня, продовжують функціонувати в кожній складовій частині (підсистемі) нової системи, але

домінуюче значення набувають нові закономірності, що відображають зв'язки загальної системи. Сучасна теорія військового управління прагне до створення стрункої системи категорій і понять, які повинні бути взаємопов'язані між собою і бути ланками одного ланцюга. Категорії і поняття узагальнюють сфери професійної діяльності, створюють мову спілкування. Оволодіння понятійним апаратом, мистецтво оперувати ним утворюють основу пізнання теорії військового управління [16].

З одного боку, управління уявляється як забезпечення спрямованості, вибудовування процесів у певному напрямі, для досягнення певної мети («... спрямовувати діяльність, роботу... » [17, с. 1511]). З іншого – управління розуміється як покращання, виправлення, приведення у порядок («виконувати, завершувати якусь роботу, справу; надавати кому-небудь належного вигляду, задовольняти його потреби; доводити до ладу що-небудь» [17, с. 1511]) деяких процесів, що означатиме реалізацію в управлінні так званого принципу негативного зворотного зв'язку.

Категорії теорії військового управління в сукупності представляють собою її своєрідну наукову мову. З її допомогою найбільш чітко виражається сутність законів і закономірностей управління, а також механізми їх прояву в практиці управлінської діяльності, формулюються принципи управління, аналізуються стан і перспективи розвитку органів і засобів управління, розкриваються структура і методи функціонування систем військового управління, оцінюється їх ефективність. Через них виражається зв'язок теорії військового управління з іншими науками. Із розвитком основних положень військової науки в її рамках триває подальше становлення такої галузі знань, як військове управління. Головна мета військового управління полягає у визначенні структури, складу, чисельності та забезпеченості військової організації, кожного її елемента; збереженні або зміні досягнутого рівня її стану відповідно до призначення і виконуваних завдань; упорядкуванні і підтриманні режиму діяльності; своєчасному приведенні її елементів в новий стан з урахуванням розвитку і зміни військово-політичної та військово-стратегічної обстановки. Основним змістом військового управління є визначення цілей і завдань розвитку, життєдіяльності, підготовки і застосування сектора безпеки і оборони, його елементів; здійснення всієї сукупності повноважень і функцій управління, визначених нормативно-правовими актами держави в мирний і воєнний час. Об'єктом військового управління в різний час можуть виступати оборонна сфера, військова організація держави, а в період дії особливих правових режимів – і населення, територія, економіка, тобто вся система суспільних відносин і інститутів, певним чином упорядкованих в інтересах забезпечення безпеки й оборони країни.

У мирний час це повною мірою стосується тієї частини сектора безпеки і оборони, де є військова служба та застосовується озброєння, військова і спеціальна техніка під час виконання завдань, визначених законодавством. Отже, об'єктом військового управління в мирний час є сектор безпеки і оборони, а під час введення воєнного стану або у воєнний час – також інші сфери діяльності, де застосовуються військові методи управління, зокрема і в організації діяльності військових адміністрацій.

Військові адміністрації у своїй діяльності керуються Конституцією України, законами України «Про оборону України», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»,

«Про правовий режим воєнного стану» та іншими нормативно-правовими актами. Повноваження військових адміністрацій здійснюються ними в порядку, визначеному законами України для здійснення повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, з урахуванням особливостей, установлених Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Стаття 15 указанного закону визначає повноваження військових адміністрацій населених пунктів, районних, обласних військових адміністрацій на відповідній території, які поряд із повноваженнями місцевих державних адміністрацій, мають повноваження із запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

У державі або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, заходи правового режиму воєнного стану. Вичерпний перелік заходів правового режиму воєнного стану надано в ст. 8 указанного Закону. Ці заходи можна умовно розділити на такі, що методами військового управління регулюють: застосування військової сили, фінансово-економічні відносини на певній території, використання матеріально-технічного потенціалу, організацію цивільно-військових відносин, обмеження політичної активності, а також деяких конституційних прав і свобод, нормативно-правову базу, яка визначає діяльність установ, організацій та громадян на території, на якій діє воєнний стан.

Отже, структуру сектора безпеки і оборони можна уявити як складну, багатофункціональну та багаторівневу систему. У широкому розумінні вона може включати такі основні підсистеми [18]:

- військову силу (збройні сили, інші війська, військово- та воєнізовані формування та органи, що залучаються до виконання завдань оборони і безпеки країни);
- фінансово-економічну базу реформування й удосконалення воєнної організації, приведення її у відповідність до економічних можливостей держави та загрози її безпеці;
- матеріально-технічну основу організації підготовки і застосування військової сили (сукупність структурних елементів держави і суспільства, що забезпечують функціонування й розвиток воєнної організації);
- організацію цивільно-військових відносин у суспільстві, визначення їхнього стану, необхідності постійного розвитку, у першу чергу з метою приведення у відповідність до європейських стандартів, створення оптимального співвідношення цивільного та військового персоналу в органах сектора безпеки;
- морально-інтелектуальний потенціал держави, який поєднує значний спектр духовно-етичних, психологічних, соціальних явищ, що синтезуються в укладі життя, національному характері, традиціях народу, його історичній пам'яті, у ставленні суспільства та громадян до військової служби, військового обов'язку щодо захисту Батьківщини;
- правову базу, яка визначає правову основу функціонування воєнної організації в мирний час та в особливих умовах.

Тобто сектор безпеки і оборони повинен бути системою диференційного поєднання органів державного і військового управління, діяльність яких забезпечує захист національних інтересів і безпеки держави [16]. Інакше кажучи, військове управління – це специфічна функція державного управління. Воно охоплює практичну сторону військової діяльності за рішенням організаційно-управлінських проблем військового будівництва та будівництва військової організації, забезпечення її життєдіяльності в мирний час і воєнний час та застосування в цілях забезпечення військової безпеки і оборони країни. Військове управління як елемент і одночасно функція такої складної організованої системи, якою є сектор безпеки і оборони, зводиться до постійного формування і здійснення управляючих впливів органів військового управління на всі її підсистеми (елементи), що дозволяють відповідати своєму призначенню і забезпечувати військову безпеку і оборону країни. Елементом, перш за все, слід уважати взаємозв'язок суб'єкта військового управління (органів військового управління) з керованим об'єктом (керованими об'єктами військової організації). У командній структурі органи військового управління, спеціально створені державою, визначають державно-владний характер і переважно особливу правову форму керуючого впливу елементів військової організації. У цій системі перевага знаходиться на боці суб'єкта управління, а керовані об'єкти сприймають його рішення, дії і трансформують їх у процесі свого функціонування. Функція військового управління є безперервним процесом вироблення і реалізації керуючих впливів, спрямованих на створення, функціонування і застосування сектора безпеки і оборони.

Отже, можна стверджувати, що сутність військового управління полягає в регулюючому, забезпечувальному, виконавчому та організуючому впливі органів державної влади в межах сектора безпеки і оборони, у цілеспрямованій діяльності органів військового управління щодо створення й удосконалення сектора безпеки і оборони, всебічного забезпечення його життєдіяльності, організації підготовки та застосування відповідно до призначення, а також з управління збройними силами, іншими військовими формуваннями та державними органами при виконанні завдань забезпечення воєнної безпеки та оборони країни, визначених законодавством, також і тим, що регулює правовий режим воєнного стану.

Військові адміністрації, які утворюються відповідно до ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» на територіях, на яких введено воєнний стан, є складовою частиною системи органів державної влади, а їх діяльність полягає у цілеспрямованому впливі на організацію діяльності на певній території в інтересах успішного й ефективного вирішення поставлених перед ними завдань. За своїм правовим статусом ці тимчасові органи є органами розпорядничко-виконавчими. До них повною мірою можна застосувати загальну характеристику органів державного управління як розпорядничих та виконавчих органів державної влади, але з використанням методів, властивих військовому управлінню. Компетенція військових адміністрацій передбачає здійснення лише таких дій, які безпосередньо засновані на законі або є наслідком необхідності виконання законів. Водночас органи військової адміністрації, будучи не лише виконавчими, але й розпорядничими, наділені відповідно до принципу централізації керівництва правами встановлювати нові правила, видавати на основі законодавства та в межах певних

повноважень обов'язкові для виконання підлеглими органами та посадовими особами акти управління як нормативні, так і індивідуальні, які спрямовані на запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Література

1. Александров В.М. Військова служба як особливий вид державної служби в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2009. 20 с.
2. Богданович В.Ю., Єжєєв М.Ф., Свіда І.Ю. Основи державного управління забезпеченням обороноздатності України: теорія і практика. Л.: ЛІСВ, 2008. 300 с.
3. Говоруха В.В. Державне управління військово-цивільними відносинами в Україні: теоретичні засади та механізми: дис. ... канд. держ. упр. Харп/ДУ НАДУ при Президентові України. Х., 2007. 191 с.
4. Демчук П.О. Соціально-політичні проблеми державного і воєнного управління: навч. посібник. К.: НАО України, 2002. 172 с.
5. Кириченко С.О. Система управління Збройних Сил України: ретроспективний аналіз і перспективи розвитку. *Наука і оборона*. 2007. № 3. С. 13-18.
6. Нечхаєв С.М. Органи вищого військового управління держави. *Наука і оборона*. 1999. № 1. С. 23-27.
7. Процик П.Й., Кохно В.Д. Військове будівництво в Україні: єдність теорії та практики. *Наука і оборона*. 2002. № 3. С. 9-14.
8. Руснак І.С., Телелим В.М., Рейш О.Е. Про сутність понять «управління» («керування»), «командування», «координація» та їх застосування у військовій сфері. *Наука і оборона*. 2000. № 1. С. 31-33.
9. Семенченко А.І. Ефективність державного управління у сфері забезпечення національної безпеки. *Наука і оборона*. 2008. № 1. С. 13-19.
10. Ситник Г.П. Державне управління національною безпекою України. К.: Вид-во НАДУ, 2004. 407 с.
11. Слуговін В.І. Трансформація системи державного управління у військовій сфері: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02; Донец. держ. ун-т упр. Донецьк, 2004.
12. Шамрай В.О. Військові формування та військова служба (організаційно-правові та управлінські аспекти). К.: Український фінансово-економічний ін-т, 1998. 225 с.
13. Кузнichenko С.О. Адміністративно-правовий режим воєнного стану: монографія. Одеса: ОДУВС, 2014. 232 с.
14. Петрів І.В. Функції та структура воєнної організації держави як складової сектора безпеки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Юридичні науки»*. 2010. № 82. С. 29-31.
15. Макиавелли Н. Государь: Сочинения. Харьков: «Фолио», 2001. 656 с.
16. Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін. Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління: монографія / За ред. д-ра військ. наук, проф. І.С. Руснака. К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. 230 с.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпін: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
18. Сергієнко М.Г., Болбас О.М. Воєнна організація держави та захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2 (49). С. 283-289.

Дулгер В. В.,
здобувач

Одеського державного університету внутрішніх справ